

Received / Makale Geliş Tarihi 01.11.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.12.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (49)
pp / ss 1696-1707

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.14585716
Mail: editor@pejoss.com

Doç. Ayşe Karabey Tekin

<https://orcid.org/0000-0003-1808-9480>

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Sivas / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/04f81fm77>

Dr. Öğr. Üyesi Merve Duydu

<https://orcid.org/0000-0001-6821-752X>

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Sivas / TÜRKİYE

ROR Id:<https://ror.org/04f81fm77>

Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Eko Oyun Alanları

Eco Playgrounds as a Means of Artistic Expression

ÖZET

Dünya ikliminin mevcut durumu, pratik olarak uygulanabilen çevre için etkili öneriler içeren yaratıcı deneyim ortamlarına ihtiyaç duymaktadır. Mevcut deneyim ortamları yeni çalışma paradigmaları sebebiyle değişiklik oluşmasına ihtiyaç duymaktadır. Toplumsal olarak kişilerin doğayla nasıl ilişki kurduğunu, kişisel inanç ve davranışlarının nasıl etkilendiğini ve eylemlerinin nasıl etkilendiğini anlamak üzere oluşturulan dil rasyonel karar verme süreçlerini gösterir. Küresel hedeflere anlamlı bir şekilde nasıl katkıda bulunabileceği sorusuna çocukların ve yetişkinlerin vakit geçireceği ortamlar konusunda sürdürülebilir, yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü destekleyecek ortamların oluşturulması ile yanıt verilebilir. Eko oyun ortamları çevresel sürdürülebilirlik ve sanatsal ifade biçimlerini birleştiren yaratıcı alanlar olarak çevresel iyileştirme ve gelecekteki kaygılara çözüm süreci olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda sanatsal açıdan, eko oyun ortamları doğanın estetiğini ve ekolojik dengeyi vurgulayan tasarımlarla dikkat çekmektedir. Bu alanlar, sanatçıların eylemleri aracılığı ile çevresel mesajlar iletmelerine olanak tanımaktadır. Bu çalışma farklı sanatçı pratikleri üzerinden kişilerin toplumsal farkındalık etkileşimine tasarımın ve sanatın yapısını, anlatımını sorgulamak ve sanatı anlatmanın güncel bir dili olarak heykelin ifade olanaklarını genişleten eko oyun ortamları heykel üretme sürecine ilişkin sosyo -kültürel tanımlamalara olanak tanımaktadır.

Anahtar kelimeler: Ekoloji, eco-oyun alanı, heykelsi,

ABSTRACT

The current state of the world climate requires creative experience environments that include effective suggestions for the environment that can be practically implemented. Current experience environments need to change due to new working paradigms. The language created to understand how people relate to nature as a society, how their personal beliefs and behaviors are affected, and how their actions are affected, indicates rational decision-making processes. The question of how to contribute meaningfully to global goals can be answered by creating environments that support sustainable, creative, and critical thinking in the environments where children and adults will spend time. Eco play environments, as creative areas that combine environmental sustainability and artistic expression, show that they can be a process of environmental improvement and solutions to future concerns. In this context, from an artistic perspective, eco play environments attract attention with designs that emphasize the aesthetics of nature and ecological balance. These areas allow artists to convey environmental messages through their actions. This study allows for socio-cultural definitions regarding the process of producing sculptures in eco-play environments that question the nature and definition of art and design in the social awareness interaction of individuals through different artist practices and expand the possibilities of expression of sculpture as a new way of telling art.

Keywords: Ecology, eco-playground, sculptural.

1. GİRİŞ

Günümüzde hızlı kentleşme ve çevresel sorunlar, çocukların doğayla olan bağlarını zayıflatmaktadır. Bu durum, çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Ekolojik oyun alanları, çocukların doğayla etkileşim kurmalarını sağlarken sanayileşmenin oluşturduğu olumsuz etkileri azaltmak için önemli bir çözüm sunar.

Tüm canlı organizmalar ile fiziksel çevreleri arasındaki ilişkileri inceleyen ekoloji, doğa ve çevresinde var olan dünya arasındaki hayati bağlantıları anlamaya çalışmaktadır. Ayrıca ekoloji bilimi, ekosistemlerin faydaları ve dünya kaynaklarını gelecek nesiller için sağlıklı bırakacak şekilde nasıl kullanabileceği hakkında bilgi sağlamaktadır. Ekoloji, ekosistem, çevre, popülasyon ve üzerinde hayat olan tüm yeryüzünü içeren ve inceleyen bir bilim dalı olarak tüm organizmaların birbirleriyle ve çevreleriyle nasıl iletişime girdiğini incelenmektedir. Bu inceleme alanı organizma, popülasyon, topluluk, biyosfer ve ekosistem gibi farklı düzeyleri içermektedir. İnsanların sanayi devrimi sonrası kırsal kesimlerden taşınıp kalabalık toplu yaşam yerleri oluşturması ve artık 20. yüzyıl sonrası oluşturulan kalabalık topluluklar beraberinde yeni sorunlar getirmektedir. Hızlı nüfus artışı ve endüstrileşme ile birlikte doğal kaynakların bilinçsizce, hiç bitmeyecek gibi kullanılması ekolojik problemlerin yaşanmasında büyük bir role sahip olur.

Son yıllarda iklim değişikliği etkilerinin kaçınılmaz sonuçlarının görülmeye başlanması insanların ekolojik kaygıları gündeme getirmesi ve daha fazla düşünüp daha fazla doğayı korumaya yönelik eylemlerin artması kaçınılmaz olmaktadır. Bu bağlamda birçok bilim insanının, kurumun, sanatçıların, derneklerin uyarıları ile ekolojik kaygılar daha fazla gündemde yer almaya başlamaktadır.

Ekoloji kavramının anlaşılması ile toprak, su, çevre, hayvan türleri, bitki türleri vb. doğada var olan her şeyin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olması gerçeği, tüm insanlığın bu konuda önlem alması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda farkındalık oluşturan önlemler arasında dijitalleşen dünyada çocukların fiziksel, sosyal, psikolojik alanlara yönelik ihtiyacını karşılamak üzere oluşturulması gereken ekolojik oyun alanları çocuklar için iyi bir pedagojik çevredir. Demir ve beton arasında büyüyen çocuklar için, iyi bir gelişim fırsatı sunan doğal yaşam ortamı gerekliliği çocukların doğayla temas ettiklerinde hayal güçlerini harekete geçirecek, sosyal becerilerini destekleyecek, konsantrasyonlarını geliştirecek ve doğal oyun davranışını ortaya çıkaracak oyun ve yönetimin ele le gittiği yerler olarak sürdürülebilir bir dünya için geleceği temsil etmektedirler. Çocuklar doğada oyun oynadıkça, yeni oyunlar icat etmekte ve dünyayı kendi yöntemleri ile öğrenmektedirler (Parlson, 2011). Çocukların yapay oyun alanlarında oynamalarının gelişmeleri açısından yetersiz olduğu anlaşılmış ve buna yönelik olarak, çocuğa bir birey gibi önem verilen, çocuğun “oyun” aktivitesini sağlıklı bir mekânda sürdürebilmesini sağlayan mekânlar oluşturmaya çalışılmaktadır (Tekin, 2012). Çocukları bir araya getiren, onların oyun oynama ihtiyacına cevap veren sosyo-kültürel alanlar olarak oyun alanları toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Eko oyun alanları çocukların oyun oynama ihtiyacına cevap veren, çocuğu sosyalleştiren, fiziksel ve psikolojik gelişimine katkı sağlayan önemli mekânlardır (Yücel, 2005). Bu mekânlar, çocuğu iyi hissettirerek, çocukların duygusal algılarına ve iletişim becerisine katkı sağlamaktadır (Shackell vd., 2008).

Geleneksel oyun alanı tasarımlarının sanatın yaşam alanı olarak değerlendirilmesi ve algılanması temelinde güncel oyun alanlarına duyulan ihtiyaç, oyun alanlarının görünür olmasının yerine etkileşimli, farklı faaliyetler öneren ve her bir elemanın maddi manevi bir deneyim sunmasını amaçlar. Bu oyun alanları en genç yaş aralığından en olguna kadar her yaş grubunda deneyimlenebilen birer sanat yapıtı olarak değerlendirilmektedir. Oyun içinde çocuklar ve yetişkinler bütünsel bir eylemi deneyimlemektedirler. Öğrenmenin birçok bileşeni özgünlük, duygusal tepkiler, bilinçdışı motivasyonlar, kişisel mizaç ve tarz, sosyal ve kültürel bağlamın yanı sıra daha fazla araştırılan entelektüel süreçler kendiliğinden gelişmektedir. Böylece gözlerin ve ellerin birlikte kullanımı rahatlatma katarsis'ini oluşturur. Fiziksel refahın ötesinde, açık havada oyun oynamak bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi teşvik etmektedir. Doğa, çocukların keşfetmeleri, deney yapmaları ve problem çözme becerilerini geliştirmeleri için ideal bir ortam sağlamaktadır. Eko oyun alanları doğal dünyanın duysal deneyimlerini, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirerek hayret ve merak duygusunu teşvik etmesi açısından önerilmektedir.

2. EKOLOJİ ve SANAT BİRLİKTELİĞİ

İnsanların var olma durumları geçmişten günümüze Dünya'nın yaşam alanları ile doğru orantılı olarak bir bağımlılık içermektedir. Ancak günümüzde insanlığın var olma süreci ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Var olma kaygısının en zorlu ekolojik sorunlarından biri ekolojik kriz bağlamında dünya kapasitesinin gün geçtikçe yok olma tehlikesi ile yüz yüze olmasıdır. Bu krizi açıklamak için mevcut bilimsel kanıtlar, bu durumdan sorumlu olan davranışlar ve karşılaşılan ciddi sorunlar açıklanmış olmasına rağmen karşı karşıya

kalınan temel tahakküm kurma arzusunun değişmediği görülmektedir. Sözlü ve yazılı basında, sosyal medya platformlarında çevresel kaygıların dile getirilmesi kamu ve özel sektörün bilgi sahibi olmasına rağmen çözümsüz kalmaktadır. Ancak toplumların karşı karşıya kaldığı bu kriz geniş çaplı kolektif eylem ve davranış değişikliğini başlatarak tartışılabilir ve çözüm önerileri bulunabilir. Bu bağlamda her alanda gerçekleştirilecek sanatsal eylemler ekolojik sanat kapsamında ekolojik dinamikleri önceliklendiren eylem olarak değerli bulunmaktadır.

Ekoloji ve sanat, birbirinden farklı gibi görünen ancak derinlemesine incelendiğinde birbirini tamamlayan iki alan olarak sosyal davranışta iyileştirme sağlaması açısından dikkat çekmektedir. Ekoloji, doğanın, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik ağı ile ilgilenirken, sanat, insan duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini ifade etmenin bir yolu olarak farkındalık yaratma ve değişimi harekete geçirme potansiyeline sahiptir. Bu iki alanın kesişim noktası, ekolojik sanat olarak adlandırılan bir sanat formunu doğurmaktadır. Ekolojik Sanat çevresel değer sistemi veya ekolojik etik tarafından bilgilendirilmiş ve diyalogu teşvik edip arzu edilen sürdürülebilir geleceğe dair vizyon sunarak insan ve doğa arasında oluşturulacak güçlü bağı benimsemektedir.

Gerçekte tarih öncesi dönemlerde mağara duvarlarına çizilen çizgilerden günele kadar sanatçılar doğal çevreyi betimlemekle ilgilidirler. Yıllardır süregelen doğanın sanattaki imajı, tabiata duyulan hayranlığı yorumlamak veya görsel anlatıların dokümantasyonu için bir fon olarak somutlaşmaktadır.

Sanat ve tabiat her daim birbirleriyle bağlanmanın yollarını bulmuştur ki aynı zamanda sanatçılar için geçmişten şimdiye büyük bir ilham kaynağı olmaktadır. Klasik dönem için kırsal belleğin, Romantik dönem için görkemli düş gücünün veya Empresyonist dönem için ışığın etkisi ve hassasiyeti ivme kazanır. Sanat çevresel kaygılar çağında duyulan kaygıyı izah etmek için öncelik tanınan bir mecra haline gelmektedir. Bu yönde sanatçılar sürdürülebilirlik gibi çevresel ilkelere ilişkin farkındalık ve ilgiyi artırmayı amaçlamaktadır. Sanatın sürdürülebilir bir toplumun yaratılmasında önemli katkı sağlayacağı ve ekolojik sanatın özelinde duyguları ifade etme kapasitesi ile mekân formasyonu olarak nasıl değerlendirildiği ve görüldüğü anlatılmaktadır. Sanatçılar ekolojik sorunlar veya hedefler üzerine düşünürken görüntüler yaratmanın ve anlamı iletmenin yolu olarak seçtikleri artistik üretimler doğa ve sanat arasındaki deneyimi zenginleştiren cazip bir araç olarak geçmişten şimdiye varlığını devam ettirmektedir. Bu bağlamda ekolojik sanatın kökeninin ne zamana dayandığı sorusu sıkça sorulmaktadır. Bazı eleştirmenler ekolojik sanatın “resmi kökenini” 1940'lara yerleştirir (Ardenne, 2019). Ancak diğerleri için bu soru cevapsız kalır çünkü onlar tüm sanatın ekolojik olduğunu düşünürler (Morton, 2007. Şüphesiz, 1960'lardan bu yana sanat ve ekoloji arasındaki kesişimler giderek daha çok sayıda ve karmaşık hale gelmektedir ve “marjinal başlangıçlardan” “olgunluğa” doğru ilerler (Ardenne, 2019). Erken dönem sanatçıların birçoğu ekolojik projelerle uğraşmakta olup Alan Sonfist'in New York Şehri Zaman Manzarası (1965), Harrison'ın Taşınabilir Balık Çiftliği Hayatta Kalma Parçası (1971), Joseph Beuys'un Bog Action (1977) , 7,000 Oaks (1982) ve Agnes Denes'in Wheatfield (1982) eserleri dahil çoğunlukla tarımsal işletmelerin ve kimya endüstrisinin suiistimallerine karşı kendi kendine yeten hasadı veya bağımsız çiftçilik uygulamalarını keşfetmeyi amaçladıkları "restorasyonist projeler" sundular (Demos, 2022).

20. yüzyıl ekolojik durum değerlendirmesi sonucunda toplulukların doğaya karşı tutumu, insan faaliyetleri sonucunda oluşan artan küresel endişelerin yanı sıra artık bu süreç içinde üretilecek çözümlere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bireysel ve kurumsal ölçekte farkındalık ve eylem planı gerçekleştirilmekte olup sanat alanında birçok sanatçı tarafından ekolojik krize ve insanların doğa ile olan ilişkisine dikkat çekmek için doğa ile iş birliği içinde artistik pratikler oluşturulmaktadır. Bu pratikler izleyicilerin etraflarındaki dünyayı nasıl "gördüklerini" ve “yeniden düşünmeleri gerektiğini” tutarlı bir çevre olarak gözden kaçırabilecekleri şeyi oluşturan küçük ve belirgin parçalara daha doğrudan dikkat etmelerini gerektiren eylemlere dönüşmektedir. “Eko-eleştirel sanat” olarak tanımlanabilecek ilk eğilim, atmosfer ve deniz kirliliği, ozon, küresel ısınma, yükselen denizler, ormansızlaşma, su kıtlığı, doğal kaynakların aşırı sömürülmesi gibi konularla ilgilenir (Brown, 2014; Ardenne, 2019; Boetzkes, 2019).

Çevresel sorunların büyük bir öneme sahip olması gerekliliği ve birçok sanatçının pratiğinde bu gerekliliği vurgulayarak kaygılarına yanıt araması dünyaya ilgi ve saygıyı teşvik etmesi, hayal gücünü harekete geçirmesi ve sosyo- kültürel yapıya katkı sağlaması sürekli vurgulanmaktadır. Bu bağlamda ekolojik sanatı yalnızca doğal malzemeler kullanan veya doğal dünyayı tasvir eden eserler yaratmakla ilgili bir eğilim olarak tanımlamak doğru değildir. Ekolojik sanat veya eko-sanat izleyiciyi ekolojik sorunlar veya hedefler üzerinde düşünmeye davet etmek ve duyarlı hale getirmek için farkındalıkla gerçekleştirilen sanatsal bir üretimi kastetmektedir. Bu bağlamda sanatsal pratiklerde sosyal sorumluluk projeleri, toksik olmayan doğaya duyarlı malzeme seçimi, doğal kaynakların doğru kullanımı, yerinde deneyimleme, geri dönüşümünü gözetme ve

sergileme gibi tüm artistik alanlara uyarlanabilecek genel ekolojik sanat prensiplerinin anlam kazandığı görülmektedir. “insan olmayanlara karşı daha bilinçli bir şekilde şefkat duymaya geçişin” gerçekleştiği (Morton, 2007) alanda faaliyet gösteren birçok eko-sanatçı tavrı giderek daha fazla “estetik meydan okuma” (Brady, 2013) haline dönüşmektedir.

Ekolojik sanat geniş, disiplinlerarası bilgidan yararlanan hem kalbe hem de belleğe hitap eden fiziksel, biyolojik, kültürel, politik ve tarihi yönler arasındaki karşılıklı ilişkiler ağını ele alan eko etik ve sistem teorisine dayanmaktadır. Bu bağlamda ekolojik sanat, sanatçı ile doğal dünya arasında bağlantı kurmayı amaç edinirken çevreye karşı takdir duygusunu teşvik etmeyi ve insanları doğayı korumak için disiplinler arası yaklaşımlarla çevresel aktivizme teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ekolojik sanat çoğunlukla kültürel olarak ilgi çekici, özgürleştirici ve aktivist olarak alışılmadık, disiplinler arası ve alternatif yaklaşımlarla ekolojik soykırıma karşı güçlü bir panzehir olarak kendini sunar (Drabble & Sommer, 2019). Derinlemesine sorular sorarak güçlü metaforlar oluşturup kalıpları tanımlayan, hikayeler dokuyan, iyileştirme sunan yenilenebilir mekanları yaratıcı şekilde kullanan ve sistemleri yeniden tasavvur eden ekolojik sanat ekolojik değerleri modellerken ilham verir, yenilik yapar ve ekolojik ilişkileri ortaya çıkarır.

3. SANAT ve DOĞANIN BULUŞMA NOKTASI EKO- OYUN ALANLARI

Dünya ikliminin mevcut durumu, ekolojik farkındalığın oluşturulması yönündeki ihtiyacı doğurmaktadır ve pratik olarak uygulanabilecek çevre için etkili önerilere ihtiyaç duymaktadır. Farkındalığın oluşturulabilmesi açısından çevresel duyarlılık, ekolojik krizde en büyük etkiye sahip faktörü bulmak ve bunların nasıl gerçekleştiğini aydınlatmak amacıyla uygulanan tedbirlerin iyileştirilmesine yardımcı olur ve çevreyle ilgili eylem planının yönlendirilmesini yönetir.

Günümüzde çevre bilinci, birçok alanda olduğu gibi oyun alanlarının tasarımında da büyük bir önem kazanmaktadır. Eko oyun alanları, çocukların doğayla doğrudan bağ kurmalarına imkân tanır ve çevre dostu malzemeler kullanılarak tasarlanmaktadır. Bu alanlar, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini desteklerken aynı zamanda çevre bilincini de artırır.

Ekolojik tasarım, çevre dostu malzemeler ve sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarıyla doğaya minimum zararı oluşturan ve sürdürülebilir tasarım anlayışını ifade eder. Yeşil alanların korunması, enerji tasarrufu ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımı bu tasarım anlayışının temelini oluşturmaktadır.

Çevre literatürü yeni çalışma paradigmalarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu literatür kapsamında ekolojik tasarımlar insanların doğa ile kurulan ilişkilerinde, bireysel inanç ve bakış açılarının etkilenmesinde, eylemlerin davranışa dönüşme süreçlerinde nasıl ve ne yönde anlamlı katkıda bulunabilecekleri konusunda iyi bir anlayış sağlayabilmektedirler.

Sanatsal ifade biçimi olarak kolektif eylemi davranış değişikliğini başlatmak ve deneyimlemek adına eko oyun alanları, çocukların doğayla etkileşim kurmalarına olanak tanır. “Her oyun, her şeyden önce gönüllü bir eylemdir. Emirlerle bağlı oyun, oyun değildir” (Huizinga, 1995). Bu alanlarda oynayan çocuklar, daha yaratıcı ve sağlıklı gelişim göstermektedirler. Ayrıca, çevre dostu oyun grupları, çocukların çevre bilincini artırırken doğaya olan sevgilerini de pekiştirmektedir.

Eko oyun alanlarında kullanılan ahşap, geri dönüştürülebilir plastik ve kauçuk zemin kaplamaları gibi çevre dostu malzemeler, uzun ömürlü ve dayanıklıdır. Bu malzemeler, çocukların güvenliğini sağlarken aynı zamanda çevresel etkileri de minimize etmektedir.

Günümüzde çocuk oyun alanları, sadece eğlence ve fiziksel aktivite alanları olmanın ötesine geçerek, estetik ve çevresel bilinç kazandıran mekânlar haline gelmiştir. “Oyunun unsurlarını belirtmek için kullanılan terimlerin büyük bir bölümü estetik alanda yer almaktadır. Bunlar aynı zamanda güzellik izlenimlerini aktarma çabasında da hizmet etmektedirler. Oyun içinde gerilim, denge, salınım, birbirinin yerine geçme, zıtlık, çeşitleme, birbirine eklenme, ayrılma ve çözüm gibi hareketleri ile devamlılık gösterirler. Oyun kendi kuralları içinde oyuncuyu oyuna dâhil eder veya serbest bırakır. Oyuncuyu özüm, yakalar, başka bir ifadeyle, cezbeder (Huizinga, 1995).” Heykelsi eko oyun alanları, bu anlayışın en güzel örneklerinden biridir.

1940’ların sonunda sanatçılar tarafından tasarlanan eko oyun alanları soyut şekilleri ile çocuğun hayal gücünü özgürleştirilmesi ve çok sayıda oyun oynanmasına izin vermeyi hedefler. Bu alanlar, çocukların doğayla etkileşim kurmalarını sağlarken aynı zamanda sanatsal ve estetik deneyim sunmaktadır. Mekânın fiziksel ve duysal deneyimiyle mesafe, yükseklik, zıtlık, uyum, ışık, gölge ve ritim gibi temel tasarım öğelerine de aşina olurlar. Heykelsi eko oyun alanları, çevre dostu malzemeler kullanılarak tasarlanırken ahşap, taş ve geri dönüştürülebilir malzemeler ile heykelin işlevinin ve boyutunun sınırlarını keşfederek heykele dair söylemi oluştururlar. Heykelsi yapılarıyla çocukları içeren açık uçlu aşamalı tasarım süreci

içinde her bir oyun alanı çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını teşvik edecek şekilde oyun deneyimini kamusal alana taşımaktadır.

Görsel 1: Kengo Kuma and Earthscape create "wooden mountain" playground structure **Kaynak:** Dezeen, 2023

Görsel 2: Kengo Kuma and Earthscape create "wooden mountain" playground structure **Kaynak:** Dezeen, 2023

Dünyaca ünlü Japon stüdyo Kengo Kuma & Associates ve Kanadalı oyun alanı tasarım şirketi Earthscape'in birlikte tasarlamış oldukları heykelsi oyun alanı yeni bir koleksiyon olarak sanat ve oyun arasındaki çizgileri bulanıklaştırmaktadır. Birbirine bağlı kütüklerden oluşan oyun alanı (Görsel 1 ve Görsel 2) "Moku-Yama" Japoncada "Ahşap Dağ" anlamına gelmektedir. Oyun alanı dikey olarak bir araya getirilmiş, etkileşimli tepeler ve vadiler oluşturan "sürdürülebilir" kereste kütüklerinden oluşmaktadır. Birçok bireysel ve sosyal oyun deneyimine olanak tanıyan açık uçlu ve kuralcı olmayan bir form olan "Moku Yama" tırmanmaktan tünemeye; zıplamadan saklanmaya, yapının üstünde, altında ve etrafında oyun oynama olanağı sağlamaktadır. Silindirik kütüklerin tekrarı, düzensiz ve simetrik olmayan genel şekille tezat oluşturup doğayı taklit ederek yaratıcı oyun fırsatları sunmaktadır. Deneyimleyeni aktif bir tırmanıcı ve huzurlu bir gözlemci olmaya davet etmektedir. "Moku-Yama" kütükleri yüzüymüş gibi görünür ve aynı zamanda neredeyse görünmez olan yapı, her açıdan deneyimlendiğinde hayranlık duygusunu artırmaktadır. Heykelsi formu ile "Moku-Yama" izleyicilerine yükseklik deneyimi altında cesur zorluğu ve altında yatan gizli sessiz inzivayı sunmaktadır. Büyülü oyun deneyimini harekete geçiren "Moku-Yama" formunda ışık ve gölge kimi zaman yan yana, kimi zaman bağımsız birer nesne olarak ele alınmaktadır. Form üzerinde oluşan ışık açıklıkları sıkıca oturtulmuş kütüklerden geçerek formun mekân ile olan etkileşimini vurgulamaktadır. İnsanlar ve doğa arasında hem çocukları hem yetişkinleri kapsayan güçlü bağı benimseyen oyun alanı doğal dünyaya olan bağlılığı aşılacak ve çocukluk dönemindeki hayal gücü ve merak duygusunun önemini vurgulamak için açık uçlu kuralcı olmayan "Moku- Yama'ya" özgü sanatsal bir dil benimsemektedir (Earthscape, t.y.).

Görsel 3: Nordic Crown Norway, Roadside Landmark concept Hill, Lappset playgrounds **Kaynak:** Midstatesrecreation, 2024

“Lappset” Laponya merkezli Finlandiyalı bir aile şirketi olarak sürdürülebilir oyun alanları tasarlamaktadır. Tasarladıkları her üründe kapsayıcılığı önemsemeyerek geçerli ve güvenlik standartlarına uygun olarak düşünmekte ve küresel trend belirleyici olarak hareket edip üretimlerini sürdürmektedir. Oyun alanlarını oluştururken düşük karbon ayak izine sahip ekolojik çevre dostu ve yenilenebilir bir kaynak olan ahşabı tercih etmektedir. Neşeli ve kapsayıcı sürdürülebilir oyun deneyimleri sunan heykelsi tasarımı ile (Görsel 3) simge bir yapı olarak ister çevresiyle uyum içinde harmanlanarak ister sanat eserine dönüşen yapı oyun alanı olarak hatırlanması gereken en önemli şeyin deneyimleyenleri için hayal gücünün akmasına izin vermek olduğunu anlatır. Lappset ekibinin sürdürülebilir oyun alanları olarak misyonu dünyanın refahını artırmaktır. Hayal gücünü genişleten ilham verici yerler tasarlayarak, öğrenmek, doğaya saygı duymak ve tüm insanlık için aktiviteyi teşvik etmek Lappset oyun alanlarının felsefesini oluşturmaktadır. Oyun iklim eylemi olabilir mi? Sorusu ile yola çıkan Lappset ekibi sosyal açıdan kapsayıcı olan oyun alanlarını sürdürülebilir yaklaşımla daha yeşil bir geleceğe olan bağlıklarını teyit ederek sürdürülebilirliğin sadece bir hedef değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olması gerekliliği cevabı ile dünyayı şekillendirmek istemektedir (Lappset, 2024).

Görsel 4: Heykelsi oyun alanı: Tophane Park Playground 2022 Tophane, Beyoğlu, İstanbul Playdium, Susanna Vissani **Kaynak:** Gzt, t.y

Görsel 5: Heykelsi oyun alanı: Tophane Park Playground 2022 Tophane, Beyoğlu, İstanbul Playdium, Susanna Vissani **Kaynak:** Gzt, t.y

Görsel 6: Heykelsi oyun alanı: Tophane Park Playground 2022 Tophane, Beyoğlu, İstanbul Playdium, Susanna Vissani, Taş Detay **Kaynak:** Gzt, t.y

Hollandalı mimarlık ofisi Carve/ON tasarım işbirliği ile tasarlanan tophane parkındaki heykelsi oyun alanı, (Görsel 4, Görsel 5, Görsel 6) parkın huzurlu atmosferini koruyarak çevresindeki tarihi ve modern yapılarla uyumlu bir şekilde bütünleşmektedir. Carve, Türk işçiliğinin eski ve zengin geleneğini benimseyerek, geleneksel taş oymacılığını tasarımla birleştirmeyi seçer. Fikirlerini ve imajını kültürden alan Tophane Çeşmesi'nin ayak izinin kare şeklinden esinlenerek hem çeşmeye hem de hamisinin lakabı olan I. Mahmut 'Kambur' a saygı duruşunda bulunan dinamik ve davetkâr bir oyun alanı oluşturur. Tasarım sürecinde bağlama uyum sağlamak için şekil esnetilerek deforme edilip orijinal dört köşesinden biri kaldırılır. Ortaya çıkan biçim ise yakınlardaki İstanbul Modern Müzesi'nden yeni çıkmış gibi görünen; form, renk, malzeme ve beden arasında heykelsi bir etkileşim olarak tarif edilebilir. Heykelsi oyun alanında Ege kıyı şeridinden gelen kumla birlikte sert taş ve ahşap gibi yerel malzemelerin kullanılması, çevredeki yapılarla mükemmel uyum sağlayan uyumlu bir malzeme paleti ile ortaya çıkar. Oyun alanı farklı yaş gruplarına hitap eden üç alandan oluşmaktadır. Soyut bakış açısı ile oynamak için tasarlanan bu büyük heykelsi nesne çeşitli işlevler sunarak çocukların tüm duyularıyla dokunabilecekleri ve deneyimleyebilecekleri sanatsal bir uygulama olarak anlaşılabilir (Ekoyapıdergisi, t.y.).

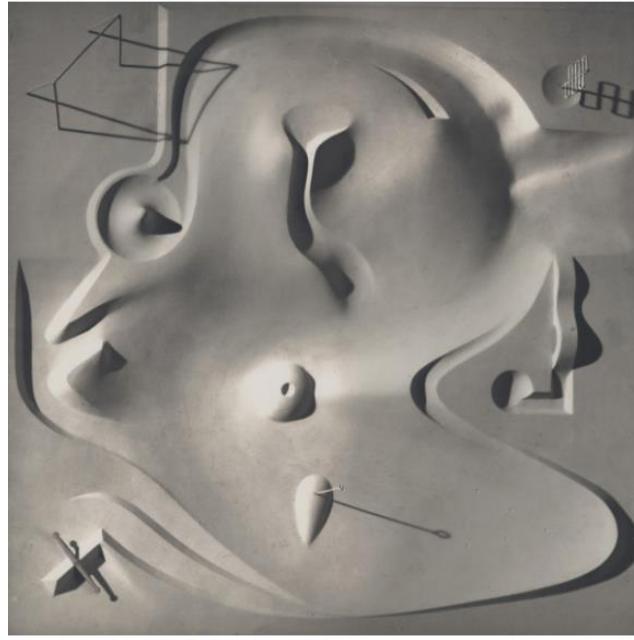

Görsel 7: Wonder Space II. by Toshiko Horiuchi MacAdam and Interplay, at Hakone Open Air Museum. Photo © Masaki Koizum
Kaynak: archdaily, t.y. a

Görsel 8: Wonder Space II. by Toshiko Horiuchi MacAdam and Interplay, at Hakone Open Air Museum. Photo © Masaki Koizum
Kaynak: archdaily, t.y. a

Toshiko Horiuchi MacAdam, devasa, renkli mimari heykelleri/oyun alanlarıyla tanınmaktadır. Sanatçı üniversite öğrencisiyken Antonio Gaudi'nin eserleri ile tanışmış ve Antonio Gaudi'nin yer çekimi tarafından belirlenen 'doğal' kavisli formların (katenerler) ters çevrilmiş çalışmalarından etkilenecek bu formları tekstil yapıların farklı malzeme türlerinden farklı formlar üretilebileceğini keşfeder. Doğal formlara önem veren sanatçı ipliğin yer çekimiyle işbirliğinin yarattığı potansiyeli çeşitlendirir. Sonuç olarak, tekstil malzemesinin özelliklerinin büyük bir farkındalığıyla etkileşimli ortamlar oluşturan sanatçı bu yumuşak malzemeyle esnek yapılar yaratmaktadır. Çalışmalarının en ünlü örneği, Japonya'daki (Görsel 7, Görsel 8) Hakone Açık Hava Müzesi'ndeki " Woods of Net " Pavyonu'nun içindeki geniş ağ yapısıdır. Oluşturduğu tekstil oyun ortamları referansın yanı sıra form bağlamında mimari yapılara da atıfta bulunmaktadır. Sanatçı oyun alanlarını " Hem hayal gücüne dayalı hem de canlı renk ve biçim keşifleri işlevi gören, aynı zamanda heyecan verici oyun ortamları sağlayan büyük, etkileşimli tekstil ortamları" olarak tanımlamaktadır (Hosmer, 2012). Çocuklar bu doğal ağlarla dokuyu keşfeder, eğlenerek, farklı seviyelerdeki yapısı sayesinde boy ve kilo gibi kavramları öğrenir ve tırmanma, emekleme, sallanma gibi fiziksel aktivitelerde bulunur. Çocuklar için oluşturulan, çocukların tüm duyularıyla dokunabilecekleri ve deneyimleyebilecekleri heykelsi oyun alanı yaratıcı zihinleri harekete geçirmeye başlayarak yeni oyun biçimleri sunmaktadır (archdaily, t.y. b.).

Görsel 9: Isamu Noguchi, Model for Contoured Playground, with original equipment attachments, 1941. Plaster and steel. Photo: F.S. Lincoln.
Kaynak: Noguchi, t.y.

Görsel 10: Contoured Playground, Isamu Noguchi, **Kaynak:** Noguchi, t.y.

Görsel 11: Model for Playground for Kodomo No Kuni 1965 – 1966 **Kaynak:** Noguchi, t.y.

Heykelin kentsel peyzajdaki rolünden etkilenen Noguchi, güzel sanatların çocukluktan başlayarak insanların günlük yaşamlarına dâhil edilmesi gerektiğine inanmaktadır. Çocukların oyun oynarken yaratıcı bir şekilde mekânlar ve nesnelere etkileşim kurma biçimlerine olan ilgisi, sanatçıyı estetik, işlevsellik ve insanın oyun oynama yeteneğinin güçlü bir kombinasyonunu bir araya getirmeyi amaçlayan bir dizi oyun alanı ve oyun heykeli üzerinde çalışmaya başlamasına ilham verir. Noguchi, bahçeleri ve oyun alanlarını şekillendirmek, bireysel heykellerin ötesine geçmek için bir fırsat olarak görmektedir. Bu tasarımları ait olma, bir alanı geliştirme ve hayatı herkes için daha iyi hale getirme ihtiyacına karşı bir yanıt olarak yaratmayı hedeflemektedir. “Noguchi’nin bahçelerinin ekolojiye bir cevabı vardı ve post-atomik çağda insanlığın hayatta kalması için umudu dile getirmekteydi” (Witcher, 2012). Oyun alanına, çocukları hareket etmeye, düşünmeye, öğrenmeye, etkileşime girmeye ve doğal dünyayı keşfetmeye teşvik etmenin bir yolu olarak yaklaşan Noguchi, aynı zamanda bu ortamı hem öğretmek hem de tasarım yoluyla dünyayı iyileştirmek için bir adım olarak düşünmektedir. En erken çizimlerinden (1933) “oyun dağı” hiçbir zaman gerçekleştirilmedi de Noguchi onlarca yılını çocuklar için oyun alanları ve daha güvenli oyun ekipmanları üzerinde çalışıp tasarlayarak geçirir. Tahterevallilerin çok tehlikeli olduğu yönündeki bir eleştiriye yanıt olarak, sanatçı 1941’de tamamen topraktan yapılmış, höyüklenmiş, kanalize edilmiş ve şekillere oyulmuş “Konturlu Oyun Alanı’nı” (Görsel 9, Görsel 10) modeller. Bu kavramı genişleterek, Noguchi 1940’lar ve 50’ler boyunca teorik mimarının eserleri olarak gördüğü serbest biçimli oyun için kompakt manzaralar inşa etmek için "toprak modülasyonlarını" kullanmaya başlar. New York City’deki central park için tasarlanan Naguchi’nin konturlu oyun alanı yumuşak tepeler ve zeminden belirgin bir kenara doğru kademeli olarak eğimli, belirgin sırtlar içeren engebeli bir manzaradan oluşuyordu ve tehlikeli oyun ekipmanlarından belirgin şekilde yoksundur. Tasarımını Manhattan’da inşa ettirmeye yönelik sayısız girişim ve ardından gelen başarısızlıklardan sonra Noguchi’nin çabalarını Tokyo şehrine yönlendirdi ve ilk tamamlanmış oyun alanı “Kodomo No Kuni” (Görsel 11) 1965’te Japon Çocuk Yılı için inşa edildi (Minniemuse, t.y.).

4. SONUÇ

Ekolojik farkındalığın oluşması artık sadece bir seçenek değil; bir zorunluluk haline gelmektedir. Çevresel etkinin ve ekolojik krizin daha fazla farkına varılması, oyun alanlarının sadece neşe ve yaratıcılığa ilham vermesi değil, aynı zamanda çevreye saygı duyması ve korunması gerekliliğini vurgulamanın önemi artmaktadır. Bu bağlamda tüm sanat disiplinleri ekolojik sanat kapsamında birçok biçim almaktadır. Sanatçılar bu mesajları performanslar, şiirler, resimler, filmler ve daha birçok şeyle ifade etmektedir. Heykelsi ekolojik sanat, hareketin bir bütün olarak sadece küçük bir yönüdür, ancak en dokunaklı ve güçlü parçalarından bazılarını sağlayabilmektedir. Heykelsi eko oyun alanları, çocukların oyun oynarken doğayla bağ kurmalarını ve çevre bilincini geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu tür alanlar, hem estetik hem de işlevsel açıdan zengin deneyimler sunmaktadır. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini desteklerken, aynı zamanda onlara çevreye duyarlı olmayı öğretir. Güncelde oyun alanı kavramı sadece eğlence yeri olmaktan çok tüm yeteneklere sahip, çocukların oynayabileceği, öğrenebileceği ve büyüyebileceği güvenli yerler olması açısından çoklu öğretici alanlarına evrilmektedir. Genellikle kapsayıcı olacak şekilde tasarlanan, sosyal ve aidiyet duygusunu besleyen eko oyun alanları farklı tasarım ilkeleri kullanarak kendine özgü sosyal, eğitimsel, politik, ekonomik, sanatsal, kültürel ve kentsel bağlam farkını ortaya koymaktadır. Çocuk eko oyun alanları yapısal olarak araştırıldığında, birbirleri ile benzer endişeler taşıdığı görülmektedir. Farklılaşan tasarım anlayışında, oyun alanı formları ile birlikte temel tasarım bileşenlerinin oyun yüzeyi olarak ele alınması yaygın bir tasarım taktiğine dönüşür. Sonuç olarak oyun alanlarının kültürel önemi üzerine düşünmek, kabul edilen değerleri ortaya çıkarmak ve katkılarını vurgulamak anlayışı için disiplinlerarası bir yaklaşımın benimsenmesi kaçınılmaz olur. Yirminci yüzyılın ileri görüşlü oyun alanları, çocukların gelişimini teşvik eden, çevre ekolojisine uyum sağlayan ve yaratıcılığı geliştiren toplumsal aktivitenin kamusal alanları heykelsi doku ve özellikler sunarak, farklı yaş gruplarını ve deneyimlerini cezbeden ortamları hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

- Archdaily (t.y. a). *Hand Knitted*. <https://www.archdaily.com/297941/meet-the-artist-behind-those-amazing-hand-knitted-playgrounds#>
- Archdaily (t.y. b). *Hand Knitted*. https://www.archdaily.com/297941/meet-the-artist-behind-those-amazing-hand-knitted-playgrounds/50afd440b3fc4b0cad0000d4-meet-the-artist-behind-those-amazing-hand-knitted-playgrounds-photo?next_project=no
- Ardenne, P. (2019). Ecological Art-Ongoing, Reality, Becoming. Reiss J. (Ed.). *Theory and practice in the anthropocene*. United States: Vernon Press, 51-64.
- Armstrong, R. (2021). *Hughes, R. Deney Sanatı: 21. Yüzyıl Mimarisi ve Tasarımı İçin Pandemi Sonrası Bilgi Uygulamaları*, Routledge.
- Brady, E. (2013). *The sublime in modern philosophy: Aesthetics, ethics, and nature*. Cambridge University Press.
- Brown, A. (2014). *Sanat ve Ekoloji Şimdi*, Thames & Hudson.
- Boetzkes, A. (2019). *Plastik Kapitalizm, Çağdaş Sanat ve İsrafa Yönelik Süriş*, MIT Press.
- Demos, T.J. (2022). *Sanat ve Ekoloji*, Ali A. (Ed.). (Çev. M. Tokmakçioğlu, E. Sezgin). İletişim Yayınları.
- Dezeen (2023) *Kengo Kuma*. <https://www.dezeen.com/2023/09/22/kengo-kuma-earthscape-modular-wooden-playground-sculpture/>
- Drabble, B. (Ed.), (2019). *Ekolojik Hatlar Boyunca-Çağdaş Sanat ve İklim Krizi, Gaia Projesi*, Britannia Sanat Yayınları.
- Earthscape (t.y.). *Kengo Kuma*. <https://www.earthscapeplay.com/project/kengo-kuma-moku-yama-wood-mountain-playground-sculpture/>
- Ekoyapıdergisi (t.y.). *Ekolojik Oyun Alanları*. <https://www.ekoyapıdergisi.org/siradanligin-otesine-gecmek>
- Gzt (t.y.). *Tophane Heykel Parkı*. <https://www.gzt.com/arkitekt/heykelsi-oyun-alani-tophane-park-playground-3768497>
- Hosmer, K. (2012). *Vibrantly Colored Crocheted Playground*, <https://mymodernmet.com/vibrantly-colored-crocheted-playground/>
- Huizinga, J. (1995). “*Homo Ludens – Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*”, (Çev. M. A. Kılıçbay), Ayrıntı Yayınları.
- Lappset (2024) *Oyun Alanı*. <https://www.lappset.com/en-GB/article/leave-a-positive-handprint-on-the-future>
- Midstatesrecreation (2024). *Lappset*. https://midstatesrecreation.com/wpcontent/uploads/2024/03/Lappset_Playgrounds-2024.pdf
- Minniemuse (t.y.). *Oyun Alanı*. <https://www.minniemuse.com/articles/musings/noguchi-playground>
- Morton, T. (2007). *Doğa Olmadan Ekoloji, Çevresel Estetiği Yeniden Düşünmek*, Harvard University Press.
- Noguchi (t.y.) *Noguchi Sculpture*. <https://archive.noguchi.org/>
- Parlsons, A. (2011). *Youn Children and Nature: Outdoor Play and Development, Experiences Fostering Environmental Consciousness, and the Implications on Playground Design*, Master Thesis, Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Sommer, L. K.(2019). Aktivist Sanatın İzleyicilerde Farkındalık Yaratma Kapasitesi Var mı? Paris'teki Artcop21 Etkinliğinde İklim Değişikliği Sanatı Üzerine Bir Çalışma, *Estetik, Yaratıcılık ve Sanat Psikolojisi*. 15(1), 60-75.
- Shackell, A. , N. Butler, P. Doyle, D. J. (2008). “*Design for play: a guide to creating successful play spaces*”. The Department for Children, Schools and Families (DCSF) and the Department for Culture, Media and Sport (DCMS).
- Tekin, Ç. (2012). “*Enerji Etkin Yapılarda Malzeme Kullanımı*”, X.Uluslararası Yapıda Tesisat Teknolojisi Sempozyumu: İstanbul, 100-108.

- Witcher, D. (2012). "Isamu Noguchi's Utopian Landscapes: The Sculpture of Playgrounds and Gardens", Menomonie. University of Wisconsin-Stout. *Journal of Student Research*. Wisconsin 11, 25 41.
- Yücel, G. F. (2005). Çocuk Oyun Alanları Tasarımı. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University (JFFIU)*. 55(2).